

Motion till riksdagen 2020/21:799

av **Aron Emilsson m.fl. (SD)**

Museifrågor

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ändringar i museilagen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Världskulturmuseet i Göteborg och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett faddersystem och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en öppna museer-reform och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avveckla fri entré-reformen och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta fram exempel på prioritetsordning mellan museernas olika uppdrag om det offentliga inte anslagit tillräckliga resurser till museerna, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge ett riktat uppdrag till Institutet för språk och folkminnen i samråd med Forum för levande historia att samla in och bygga upp en kunskapsbas om ett kulturarvscenter för syn- och hörselskadade och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

För att förhindra felaktiga och orimliga omskrivningar av historien behöver vårt kulturarv skyddas och bevaras. Bland annat för att det i framtiden kan vara möjligt att utläsa mer från lämningar än vad som är möjligt med dagens teknik, men även för att framtida generationer ska kunna ta del av det historiska material som vi baserar nuvarande analyser på. Det svenska kulturarvet ska värnas, vårdas och visas.

De svenska museerna är några av de institutioner som förvaltar och förmedlar vårt historiska arv, och det är föremålssamlingar och observationer, samt forskning kring dessa, som är kärnan i museiväsendets kunskapsuppbyggnad.

Museipolitikens uppgift måste i alla avseenden vara att sträva efter en evidensbaserad kunskapsförmedling utifrån samlingarna för att undvika att framtidens museer blir plattformar för vissa politiska idéer eller ideologier.

I kulturarvspropositionen 2016/17:116 framförde regeringen en djupt ideologisk syn på museiverksamheten. Denna syn är numera genomröstad i Sveriges riksdag, trots att de före detta allianspartierna högljutt beklagade sig över förslagets inriktning. Museerna ska numera bidra till önskvärd samhällsutveckling och museerna ska granska och utmana den som har makten för dagen. Regeringen anförde även att alla ska kunna hitta något som är angeläget och alla ska kunna känna ett ägarskap till det gemensamt förvaltade kulturarvet. Enligt Sverigedemokraterna ska inte museerna primärt söka bidra till en önskvärd samhällsutveckling eller söka utmana den som har makten för dagen. Det är inte heller centralt huruvida den publika verksamheten känns ensidigt inriktad över tid eller att förbjuda kommunala beslutsfattare från att fatta beslut om att visa upp föremål från orten. Utgår museernas berättande från evidensbaserad forskning baserat på materiella eller immateriella vittnesmål undergräver det museernas trovärdighet om dessa samlingar ska förvaltas utefter de ideologipolitiska mål som satts upp för verksamheten eller om avsikten är att museerna ska bidra till en önskvärd samhällsutveckling. Vår historia har egen bärkraft och ska inte silas genom samtidens värderingar.

I Museilagen (2017:563) anger regeringen att den publika verksamheten vid museer ska vara kunskapsbaserad och det är bra. Det är av yttersta vikt att ogrundade påståenden om våra förfäder, våra omgivningar eller andra områden, som är utgångspunkt för museiverksamhet, inte sprids av offentliga institutioner. Särskilt med tanke på den ideologisering som regeringen ger uttryck för i propositionen. Även om en museilag inte kan förhindra att ett museum sprider inkorrekt information är det viktigt

att fastslå att all information museer sprider ska vara evidensbaserad i den mån det är möjligt. På s. 98 i proposition 2016/17:116 uttrycker regeringen följande: ”Att museerna ska främja kunskap innebär att de utifrån sina specifika resurser, i form av samlingar de förvaltar, egen kunskapsuppbyggnad och förmedlings-möjligheter, ska bidra till kunskap i samhället i stort.”

För att förtydliga att museerna bör vila på vetenskaplig grund, och att den information som förmedlas först och främst ska utgå från samlingarna eller annat insamlat material som ligger som för museets verksamhet, bör innebörden av ovanstående skrivning föras in i lagtexten.

Världskulturmuseet i Göteborg

Flera av världskulturmuseerna bedriver bra och nyanserad verksamhet genom att berätta om andra kulturer utefter de samlingar de har. Världskulturmuseet i Göteborg är dock grundat i ett politiskt syfte och har en ideologisk inriktning snarare än en kunskapsbaserad. Världskulturmuseet i Göteborg bör på grund av detta läggas ned. Museer bör inte ha politiska mål utöver att vara kunskapsinstitutioner; de ska alltså inte verka för att bevara mångkulturen eller söka motverka främlingsfientlighet.

Om Världskulturmuseernas utställningar och historieskrivning utgår från sakkunskap och evidensbaserad forskning på deras materiella och immateriella samlingar blir verksamhetsmål om att förebygga främlingsfientlighet överflödigt och riskerar enbart att sänka verksamhetens trovärdighet som kunskapsinstitution. Det är genom att förmedla korrekt information om andra kulturer och kulturernas historia som museerna kan bidra till ökad förståelse för dessa. Om syftet är att öka svenska folkets kunskap om andra kulturer görs det bäst genom korrekt förmedling av information, och förmedlas korrekt information behövs inget mål om att stävja främlingsfientlighet. Bildning om andra kulturer och deras historia stärks om verksamhetens mål är strikt kunskapsbaserad.

Rörande aktiv samlingsförvaltning

Genom 2017 års kulturarvsproposition har Sverige numera aktiv samlingsförvaltning. Sverigedemokraterna var när propositionen behandlades och är fortfarande kritiska till bruket av aktiv samlingsförvaltning. Dels för att även om sannolikheten för missbruk är

låg innehåller lagen inte några sanktionsmöjligheter om ett museum mot förmodan aktivt skulle sabotera kulturarvsföremål. Dels för att destruktion av föremål är en oåterkallelig gärning som kan få ödesdigra konsekvenser för framtidens historieskrivning oavsett hur sällan destruktion av ett föremål äger rum. Vi förespråkar i stället gallring utefter de principer som rådde innan kulturarvspropositionen. Detsamma gäller fyndfördelningen och den fulla förfoganderätten över nya fynd som mottas.

För att bemöta problemet med samlingar som det allmänna inte mäktar med att hantera vill vi utreda ett system som möjliggör att föremål som gallras att omhändertas av privatpersoner eller olika institutioner i ett sorts fadderskap. Det skulle ge fler möjligheten att komma i kontakt med kulturarvsföremål, även om föremålet är av ringa ekonomiskt värde, för stunden anses ha en låg marginalnytta för museerna och i dagsläget tillför väldigt lite till vår förståelse och kännedom rörande vårt historiska arv, samtidigt som de avlastar museernas ständigt växande magasin. Vi föreslår att en utredning om denna form av föremålsvård och föremålsfadderskap tillsätts.

Öppna museer

Sveriges samlade kulturarv är hela nationens gemensamma arv, glädje och ansvar. Landets historia har lämnat spår i form av kulturmiljöer, artefakter och berättelser över hela Sverige, från norr till söder. Därför är tillgången till vår historia viktig på såväl landsbygden som i storstaden, och i alla små och medelstora orter däremellan. Vi ser regeringens fri entré - reform till statliga museer som i grunden vällovlig, men alltför snäv och storstadsorienterad. Av den anledningen har Sverigedemokraterna presenterat ett eget förslag där vi istället för enbart fri entré till statliga museer i storstäderna anslår medel för en fond vi kallar Öppna museer. En satsning som riktar sig till hela landet, både till statliga och regionala museer och stiftelser.

Fonden ska kunna användas för att antingen delsubventionera införandet av fri entré, digitalisera eller synliggöra samlingar, utveckla kulturarvspedagogik eller för att marknadsföra och utveckla verksamheten. Kriterierna för att få beviljat stöd ska vara att tillgängliggöra museet och dess samlingar för att främja historisk förståelse. Museerna känner bäst sin verksamhet och för en del upplevs entréavgifter som ett stort hinder, för andra brist på resurser för att tillgängliggöra samlingarna på fler och nya sätt. I det här förslaget involveras museerna själva i arbetet med att tillgängliggöra våra kulturskatter

och även stiftelser såsom Nordiska museet, och Åjtte (Svenskt fjäll- och samemuseum) samt läns museerna får möjlighet att äska medel ur fonden.

En avsikt med Öppna museer och de ökade anslagen till andra kulturinstitutioner är att höja ambitionsnivån i att marknadsföra, väcka intresset för och synliggöra landets kultur- och kulturarv för barn, unga och nyanlända, så att hela landet rotar sig i Sveriges historia och framväxt.

Andra invändningar mot fri entré-reformen

Att ge de statliga museerna bättre möjligheter att själva välja hur de ska öka mervärdet för befolkningen i stort ger museet möjlighet att anpassa sin verksamhet efter museets förutsättningar. Nationalmuseum informerade 2019 riksdagsledamöterna i kulturutskottet att kostnaderna per besökare är mycket högre än den ersättning de får genom fri entré-reformen. Fri entré-reformen låser Nationalmuseums möjligheter att ta betalt för inträde så att deras ekonomiska anpassningsförmåga blir mycket begränsad. Det i sin tur leder till att Nationalmuseum upplever svårigheter att erbjuda konkurrenskraftiga löner för den kompetens de behöver. De leder även till att de inte kan anställa tillräckligt med personal för att sköta förvaltningen på den nivå de anser nödvändig. Även om regeringen på sikt räknar upp ersättningen, kvarstår det faktum att fri entré-reformen inte ger museerna möjlighet själva göra de prioriteringar de anser nödvändiga efter sina förutsättningar. Detta i sig är skäl att avveckla fri entré-reformen.

Tydligare riktlinjer för hur olika värden i museernas uppdrag ska ställas mot varandra vid otillräckliga resurser

Museerna handhar begränsade resurser och det kan förekomma att medlen inte räcker till för att leva upp till de uppdrag som ålagts dem. I sådana situationer är det problematiskt om ett allt för stort ansvar för de prioriteringar som behöver göras läggs på museerna själva eftersom det flyttar ansvaret för beslut som kommer av otillräckliga resurser från det politiska ansvaret. Samtidigt är det museerna själva som känner sin verksamhet bäst och var behoven är som störst. Det behövs därför tydliga riktlinjer för museerna att följa. Regeringen bör därför tydligt redovisa olika scenarier med avvägningar och prioriteringar som kan komma att behöva göras. Det ger museerna vägledning kring hur de ska handla i förhållande till uppdraget om att förvärva, bevara,

förmedla, ställa ut samt verka för forskning och forskningsmöjligheter. Om exempelvis regeringen sätter ett mål om att öka möjligheterna för alla att ta del av museernas verksamhet bör regeringen tydligare presentera vad som avses och hur olika prioriteringar ska göras i förhållande till exempelvis kvalitet.

Det finns en risk att strävan att nå alla resulterar i att museerna inte blir relevanta för någon. En situation där museer ansträngt söker inkludera element i utställningarna som inte har sin grund i samlingarna får inte ta överhanden för det att samlingarna inte lockar tillräckligt breda grupper. Avvägningen mellan tillgänglighet och bildningsnivå är till vis del en politisk avvägning. Dessa avvägningar har regeringen inte klarlagt eller tydligt argumenterat för.

Eftersom det är tydliga politiska och ideologiska avvägningar, blir det mer transparent om denna form av styrning blir tydlig för medborgarna, så att de kan ställa makthavarna till svars om de anser besluten vara felaktiga.

Rörande specialmuseum för syn och hörselskadade

Det finns runt om i landet en rad specialmuseer, men till skillnad från våra nordiska grannländer Norge och Finland, så har Sverige inget nationellt offentligt finansierat kulturarvscenter där till exempel döva, syn- och hörselskadade kan ta del av samlad kunskap och kompetens, föremål och arkivalier, som visar dessa gruppers historiska arv. Tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning ska naturligtvis i hög utsträckning vara en integrerad del i övriga museers verksamhet, men ett samlat center kunde också fungera som resurs för övriga museer. För att få en god uppfattning om behov och omfattning, så vill vi som ett första steg i ett synliggörande och tillgängliggörande av kulturarvet för dessa grupper ge ett riktat uppdrag till Institutet för språk- och folkminnen att samla in och bygga upp en kunskapsbas kring detta, i samråd med Forum för levande historia.

Aron Emilsson (SD)

Angelika Bengtsson (SD)

Cassandra Sundin (SD)

Jonas Andersson i Linköping (SD)